Prof. dr Braco Kovačević, redovni profesor, naučni savjetnik Evropskog defendologija centra Banja Luka

EVROPSKI NEOLIBERALIZAM I OSIROMAŠENJE DRŽAVA I NARODA

Bogate države nastoje da na različite načine eksploatišu i učine siromašne države, zemlje i narode eksploatisanim, zavisnim i potčinjenim. Na taj način izmišljaju brojne mehanizme, sredstva i instrumente kojima stvaraju tu zavisnost siromašnih, čime ih dodatno eksploatišu. Jedan od takvih ekonomskih i finansijskih, ali i geopolitičkih instrumenata, odnosi se na famozni mehanizam tzv. *strukturalnog prilagođavanja*. Šta to znači?

Dominantne globalne finansijske institucije, kao što su Međunarodni monetarni fond i Svjetska banka, stvorile su mehanizam strukturalnog prilagođavanja kao univerzalni mehanizam i šablon standardizacije ekonomija država. Mehanizam strukturalnog prilagođavanja u suštini predstavlja program uslovne „pomoći". Naime, da bi dobile kredite i zajmove države su prinuđene da promijene svoju ekonomsku politiku u smislu da državnu kontrolu ekonomije zamijene liberalizacijom tržišta, tako što će svoju ekonomiju učiniti otvorenom i nezaštićenom za strani kapital i robu.

Iako se program strukturalnog prilagođavanja odnosi na više reformskih programa, ipak ćemo na ovom mjestu pomenuti njih nekoliko indikativnih.

Jedan se odnosi na *liberalizaciju deviznog kursa* i *ukidanje carina*. U situaciji kada siromašne zemlje nemaju nikakvu komparativnu ekonomsku i finansijsku prednost, to znači da će konkurentne strane robe, proizvodi i usluge, nesmetano ulaziti na ekonomske prostore siromašnih zemalja, čime će ugroziti i ugušiti domaću proizvodnju i ekonomiju. A, to se posebno vidi na poljoprivrednom području čiji su proizvodi namijenjeni izvozu tako da je domicilno stanovništvo ostajalo bez dovoljne hrane za život sopstvenog stanovništva. Ukidanjem subvencija za proizvodnju hrane je pogoršalo stanje na selu i u poljoprivredi. Firme su zatvarane jer nisu izdržale konkurenciju nakon liberalizacije tržišta.

Program strukturalnog prilagođavanja se odnosi i na *reformu javnog sektora*. Ova reforma u sebe uključuje smanjenje uloge države u ekonomiji i smanjenju javne potrošnje, što za posljedicu stvara čitav niz problema, od kojih posebno mjesto imaju korupcija i organizovani kriminal, te tajkunizacija, nepotizam i klijentilizam.

Program strukturalnog prilagođavanja je smanjio *socijalna davanja* što se negativno odrazilo na prostore nauke, obrazovanja, kulture, sporta i životnog standarda. Tako je obećani „spasonosni" program strukturalnog prilagođavanja doveo do strukturalnog osiromašenja ionako siromašnih država i naroda.

Kako je cilj programa strukturalnog prilagođavanja priliv stranih investicija, ipak transnacionalne korporacije nisu, zbog navodno nestabilnog područja, željele da investiraju željno očekivani kapital.

Kako i na koji način se uništavaju nacionalne ekonomije, uzećemo za primjer Srbiju, mada se isti model može primijeniti i na druge države pa, prema tome, i na Bosnu i Herecgovinu.

Srbija je 2008. godine sa Evropskom unijom potpisala *Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju*. Ovaj sporazum je, konsekventno, doveo do uništavanja nekih privrednih grana. Uništena je poljoprivreda, jer Evropska unija ima svoje korporacije koje proizvode ogromne količine i viškove poljoprivrednih proizvoda koji su konkurentniji od proizvoda domaće poljoprivredne proizvodnje.

Evropska unija je širila šarenu lažu o direktnim stranim investicijama kojima je uništavala ekonomiju Srbije. Natjerali su kleptokratsku političku oligarhiju da dižu kredite kako bi subvencijama podržali proizvodnju. Na plodnoj zemlji su se počele graditi fabrike i rudnici koji su svojim prljavim tehnologijama dovodili do zagađenja prirodne okoline, a time dovodili i u pitanje proizvodnju zdrave hrane.

Tako je program strukturalnog prilagođavanja, te *Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju* u ekonomskom i socijalnom pogledu doveo do značajnih posljedica kao velikih problema. S jedne strane, forsirana privatizacija je stvorila novu kleptokratsku kompradorsku i tajkunsku bogatašku klasu a, sa druge strane, uništila brojne kompanije i preduzeća, stvorila veliku nezaposlenost, socijalnu diskriminaciju i podjelu stanovništva na izuzetno bogate i veoma siromašne, ugrozila životni standard i dovela do ogromnog osiromašenja stanovništva. Iza obećanja o „napretku“ nalazila se bijeda, siromaštvo i neizvjesnost...